

Eksamen Vår 2018

Svar på 6 av 7 oppgaver.

- Norsk:** På hvilke måter har Darwins utviklingsteori påvirket psykologien?
English: How did Darwin's theory of evolution influence psychology?

Dette er en omfattende oppgave som bl. a. kan besvares basert på kapittel 6 (Evolusjonsteori og funksjonalisme) i historieboken. En (kort) redegjørelse av hva Darwins teori går ut på kan være på sin plass. Det er naturlig å nevne studiet av dyr, av barns utvikling, av individuelle forskjeller, og av tilpasning (interesse for instinkter og læring). Av historiske temaer er intelligenstesting, funksjonalisme og i forlengelsen av den, også behavioristisk psykologi, aktuelle. Noen vil kanskje også nevne moderne evolusjonspsykologi. Studentene skulle i det hele tatt ikke mangle stoff, i en god oppgave bør flere sider ved Darwins innflytelse nevnes og hvilken sammenheng det er mellom Darwins ideer og noen av temaene nevnt ovenfor.

- Norsk:** Hovedtrekk ved neobehaviorismen.
English: Main characteristics of neobehaviorism.

Grunnlag for å besvare dette spørsmålet fins i Teigen-boken (2004, s. 204-215) og i Benjamin-boken (2007, s. 144-153). Besvarelsen må beskrive behaviorismen, og vise hvorledes neobehaviorismen utviklet seg fra den. De tre hovedaktører må nevnes: Tolman med sin kognitive læringsteori, Hull og hans atferdsystem eller «hypothetico-deductive behaviorism», samt Skinners eksperimentelle atferdsanalyse og den nært relaterte «radical behaviorism». Neobehavioristene var interessert i teori, og begynte å skille mellom ulike typer betinging. Særlig Tolmans og Hulls teorier inkluderte mellomliggende variabler som knyttet S til R. En god besvarelse bør beskrive «cognitive maps», samt det klassiske labyrinteksperimentet med rotter (Tolman), «drives» (Hull) og dessuten operant atferd med noen eksempler på eksperimenter med Skinner-boksen, som shaping og forsterkningskjemaer (schedules of reinforcement; Skinner). Det er en fordel å nevne at neobehaviorismen startet sirka 1930 og at storhetstiden nok var over omkring 1960-1970.

- Norsk:** Hvordan kan man skape inntrykk av dybde i et bilde?
English: How can we create the impression of depth in a picture

Besvarelsen må inneholde skillet mellom monokulare (monocular) og binokulare (binocular) dybdecues. Den viktigste informasjonen finnes i Holt-boken, 3. utgave, pp. 189ff. Monokulære dybdecues inneholder mønstre av lys og skygge, lineær perspektiv, interposisjon (objekter som er nærmere skjuler objekter som er fjernere), høyde i den horisontale planen (noe i avstand av 10 km er høyere enn noe i avstand av 2 km), tekstur som er mer finkornet når et objekt er nært, relativ størrelse (jo nærmere desto større) og bevegelsesparallakse (motion parallax) som sier oss at objekter med mer avstand beveger seg saktere. Binokulære (1) cues er binokulær disparitet (eller avvik; binocular disparity) som

betegner faktumet at mennesker har to øyne som ser et objekt fra litt ulike ståsteder som må integreres sentralt; (2) konvergens (convergence) som er feedback fra øynemusklene. For eksempel, når vi ser noe fra nær avstand beveger seg øyne innover. Det gis tilleggs poeng når studenter skriver om studier om dybdepersepsjon med astronauter (p. 192) og optiske illusjoner som benytter seg av dybdecues (p. 194), bl.a. Ames-rommet (p. 192).

4. **Norsk:** Drøft utviklingen av barns og unges moralvurdering.
English: Discuss the development of moral judgment in childhood and youth.

Det bør gjøres rede for Kohlbergs teorie, som er beskrevet i Holt-boken kap. 12. Det bør nevnes at Kohlbergs teori bygger på Piagets teori om kognitiv utvikling, at den ble kritisert av Gilligan og ekstra poeng bør gis til studenter som kort nevner (a) kulturelle fellestrekk og differanser for utviklingen av moralvurdering og (b) innvendinger mot stadietenkningen.

5. **Norsk:** Drøft metoder og teorier innenfor trekktilnærmingen til personlighet.
English: Discuss methods and theories within the trait approach to personality.

Informasjonen står i Holt-boken, 3. utgave, side 644-651. Etter å ha definert «trekk» eller «personlighetstrekk», besvarelsen bør nevne forskjellen mellom «lexical approach» og «factor analysis» og deretter beskrive de ulike faktoranalytiske modeller. Det må forklares 16 Personality Factor Questionnaire med 16 dimensjoner (Cattell), Eysencks «Extraversion Stability Model» med to dimensjoner og «The Five Factor Model». Man bør kunne benevne og beskrive de store fem personlighetstrekk. Navn til tester og modeller er mindre viktig enn forklaringer av prinsippene, særlig ulik antall faktorer og deres betydning. Besvarelsen kan også gå inn på spørsmålet om stabilitet av personlighetstrekk over tid og på tvers av ulike situasjoner, men dette skal ikke være et hovedfokus av oppgaven. Det er en fordel å nevne at trekkteorier måler og beskriver personlighetens struktur men sier lite om de underliggende psykologiske eller biologiske prosesser.

6. **Norsk:** Hvilke faktorer kan påvirke konformitet og lydighet?
English: Which factors influence conformity and obedience?

Stoff kan hentes fra Holt-boken kapittel 14, der Asch' og Milgrams forskning er sentral. Hovedvekten bør ligge på beskrivelse av de relevante faktorene (for eksempel sosial støtte, ansvarsdiffusjon, grad av autoritet) ikke på inngående beskrivelse av studiene. Andre gruppepsykologiske emner som polarisering, deindividuering og gruppetenkning faller utenfor oppgaveteksten.

7. **Norsk:** Beskriv sosial-emosjonell utvikling hos voksne og eldre.
English: Describe social-emotional development in adults and in old age.

Besvarelsen tar utgangspunkt i Holt-boken, 3. utgave, p. 559-566. Det skulle nevnes overgang til voksenliv og deretter en diskusjon om stadiemodeller versus kritiske hendelser i

voksenlivet. Etter Erik Erikson, som er en stadiemodell, er intimitet versus isolasjon utfordringen i den unge voksenliv (20-40 år); generativitet versus stagnasjon i midten (40-65 år) og integritet versus fortvilelse i det sene voksenlivet (over 65). Mange kritiske hendelser skjer i sammenheng med «å elske og å jobbe», som Freud sa. Derfor bør ekteskap / familie diskuteres (f.eks., tilfredshet med ekteskap går ned de første årene; første barn endrer mønster for hvordan et par bruker sin tid; uenighet om tidsbruk og arbeidsfordeling hovedgrunn til mangel på tilfredshet) og også jobbkarriere, f.eks. stadiemodellen til Super som skiller «growth stage», «exploration stage», «establishing phase», «maintenance stage» og «decline stage». Det er en fordel å diskutere om midlife crisis eksisterer. Til slutt må livet etter pensjoneringen minst nevnes, og det er en fordel å diskutere «the Golden Years» og døden, f.eks. de ulike faser når man dør.